

nl. pas in '44, was Hongarije. Ca. driehonderddertigduizend Hongaarse Joden werden toen van begin mei tot midden juni naar Birkenau gedeporteerd van wie driehonderdduizend bij aankomst vergast werden; omstreeks zeventigduizend andere Hongaarse Joden bracht men naar andere kampen over teneinde daar van hun arbeidskracht gebruik te maken.¹

Het gevolg van al deze ontwikkelingen was dat de 'officiële' kampen het karakter kregen van gigantische vergaarbakken waarin gevangenen van tal van nationaliteiten en met de meest verschillende achtergronden opgenomen waren. De richtlijnen volgens welke deze gevangenen over de diverse kampen verdeeld werden, zijn niet bekend, behoudens dan dat wij weten dat Himmler eind '40 bepaalde dat er maar één concentratiekamp voor predikanten, priesters en andere geestelijken zou zijn: Dachau. Daar begon men in januari '41 zelfs in een van de barakken een kapelletje in te richten.² Twee maanden later werden de *Priesterblocks* binnen het kamp geïsoleerd en uit Berlijn kwam bevel, alle geestelijken voortaan beter te behandelen. Een en ander heeft niet verhinderd dat van de in totaal bijna acht-en-twintighonderd geestelijken die in Dachau geregistreerd werden, omstreeks duizend om het leven gekomen zijn. Dat is overigens, zoals nog blijken zal, een veel lager percentage dan voor het geheel van de gevangenen geldt.

Terwijl het nu niet mogelijk is, een beeld te geven van de aantallen gevangenen, naar categorieën verdeeld, die in de verschillende 'officiële' concentratiekampen opgenomen werden (behoudens dan dat vast schijnt te staan dat omstreeks oktober '41 de politieke gevangenen niet veel meer uitmaakten dan een kwart), is het wél mogelijk, aan de hand van cijfers de veelheid van nationaliteiten te illustreren.

Van '41 tot '45 zijn in Sachsenhausen (de cijfers die wij weergeven, zijn iets te laag: er zijn enkele lacunes in de gegevens) ingeschreven: 27 317 Polen, 24 378 Russen, 10 796 Duitsers, 8 989 Fransen, 3 516 Nederlanders, 2 167 Belgen, 2 235 Noren, 843 Tsjechoslowaken – maar daarnaast ook 20 273 gevangenen wier nationaliteit niet genoteerd werd.³ In Neuengamme werden van '41 tot '45 ingeschreven: 29 930 Russen (incl. 6 330

¹ Himmler had gewild dat tweehonderdduizend Hongaarse Joden ingezet werden bij de productie van jagers en bij de aanleg van versterkingen, maar Eichmann wist door te zetten dat veruit de meesten naar Birkenau gezonden werden – een gebeuren dat de opvatting weerlegt als zou Eichmann slechts een slaafs zijn opdrachten uitvoerende bureaucraat geweest zijn. ² Dat is in grote haast geschied met het oog op het bezoek dat Mussert, rondgeleid door Himmler, op 20 januari '41 aan Dachau zou brengen; daarbij waren o.m. Seyss-Inquart, Rauter, Schmidt, van Geelkerken, Rost van Tonningen en Feldmeijer aanwezig. ³ *Sachsenhausen*, p. 32.